

Несен А.А.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
(вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна; e-mail: nesen.kname@gmail.com;
orcid.org/0000-0001-7953-9444)

ІННОВАЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО МІСТА

У статті виявлено та охарактеризовано п'ять інноваційних принципів формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста, що дозволяють досягти гармонії та єдності архітектурного простору.

Ключові слова: візуально-комунікаційне середовище, сучасне місто, інноваційні принципи, інноваційні технології.

Вступ. Сьогодні, розглядаючи середовище сучасного міста, можливо помітити ряд проблем, які стосуються різних аспектів життя. В умовах глобалізації, інтенсивного розвитку міст та з ускладненням інфраструктури, вони втратили будь-який контроль та дотримання законів загальної системи. Будівництво висотних новобудов, що руйнують силует історичного центру міста, проблеми сталого розвитку й екології, впровадження рейтингових систем стандартизації якості будівель, пошук взаємодії архітектури та природи, питання формоутворення... все це у сукупності призводить до руйнування цілісності обліку сучасного міста та втрати його автентичності. Крім того, що існує цілий ряд глобальних проблем, дослідження яких займаються вчені й спеціалісти різних наукових сфер, існують малодосліджені напрямки, від яких також залежить стан сучасного середовища міста. В сторіччя, коли все навколо оцифровується та комп'ютеризується, актуальним є аналіз використання різних медіа в архітектурі та дослідження особливого об'єкта архітектурного проектування – візуально-комунікаційного середовища. Але слід зазначити, що комплексний підхід до розгляду подібних питань все ще недостатньо представлений.

За тематикою даного дослідження цікавість представляють роботи таких авторів: Мановича Л. [1], Маккуайра С. [2], Мітчела В. [3], Вентурі Р. [4] та Брауна Д.С. [4], Ярімбаса Д. [5], Вергунової Н.С. [6] та Мироненко В.П. [6], Глазичева В.Л. [7], Голуба О.Ю. [8], Данілова С.М. [9],

Єсаулова Г.В. [10], Лотмана Ю.М. [11], Почепцова Г.Г. [12].

Виклад основного матеріалу. Перш за все, слід дати визначення поняттю візуально-комунікаційне середовище та охарактеризувати його.

З причини того, що дослідження торкається проблем на стику архітектури, урбаністики, кібернетики, семіології, соціології та психології, які мають схожий термінологічний апарат, але в якому не завжди співвіднесені воедино поняття і терміни, базові визначення в процесі дослідження були конкретизовані й уточнені. Це дозволило вивести понятійний апарат з даної проблематики, який відповідає сучасним світовим науковим тенденціям.

Візуально-комунікаційне середовище (ВКС) – особливий об'єкт архітектурного проектування; ієрархічна система міста, формуючими компонентами якої є антропогенні та природні елементи міського середовища, оснащені візуальними та комунікаційними засобами. [13-14]

ВКС це медійна шкіра міста та дигітальний накопичувач інформації. Це інноваційна суміш технологій та пристроїв. Можливо, це основа кібернетичного міста майбутнього, його прото-версія. В будь-якому разі ВКС це середовище, що впливає на стан сучасного міста та впливає на вектор його подальшого розвитку.

З огляду на всеосяжну природу ВКС, опираючись на наукові дослідження фахівців різних галузей та враховуючи сучасні напрямки і тенденції в архітектурі, було визначено п'ять основних інноваційних принципів формування ВКС сучасного

міста. Це принцип інформативності, принцип ієрархічної підпорядкованості, принцип рецептивної гармонізації, принцип доцільності та принцип індивідуальності.

Принцип інформативності є одним з основних при формуванні ВКС сучасного міста. Він забезпечує зручну орієнтацію в міському середовищі, максимальну інформативність, якість та корисність використання. Передбачає виявлення ієрархії медіа-компонентів міста за рахунок кольорних, світових, звукових, шрифтових чи рельєфних властивостей, із застосуванням ритму, контрасту, масштабу та різних композиційних прийомів.

Принцип інформативності вимагає залучення у середовище сучасного міста візуально-комунікаційних вузлів, що координуючись між собою створюють інформаційну мережу, для більш досконалого обміну інформацією. Однак слід зазначити, що успіх дієвості ВКС залежить не тільки від її комунікаційних та функціональних характеристик, але й від емоційного впливу на людей, її образно-класичних якостей, ергономічності.

Принцип ієрархічної підпорядкованості розглядає формування ВКС з позицій просторових категорій. Забезпечує композиційну єдність формування ВКС, підпорядковану загальній системі.

На території сучасного міста повинна формуватися система візуально-комунікаційних зон, різних по утилітарним та архітектурно-художнім характеристикам. Комплекс природних й антропогенних складових визначає об'ємно-просторову візуально-комунікаційну структуру сучасного міста, котра повинна дотримуватися ієрархічної підпорядкованості. Для забезпечення даної задачі необхідно створити систему візуально-комунікаційного зонування (композиційну і функціональну), на основі розробленого комплексного генерального плану візуально-комунікаційного середовища.

Також слід зазначити, що принцип ієрархічної підпорядкованості вимагає дотримання ієрархії архітектурних об'єктів й комплексів за кількома критеріями: функціональне призначення, композиційні особливості розміщення, характер

інтегрованого взаємозв'язку з природним ландшафтом.

Принцип рецептивної гармонізації вимагає виконання низки нормативних вимог, пов'язаних з біометричними, кліматичними, екологічними, естетичними показниками. Він безпосередньо стосується людини, як мешканця-користувача ВКС сучасного міста.

Реалізація принципу рецептивної гармонізації здійснюється за рахунок оптимальних характеристик якості, комфортності, інформативності та проявляється через естетичний вигляд ВКС або спеціально запрограмований його емоційний вплив. Залежно від емоційного впливу на людину, існує три типи візуально-комунікаційних композицій: архітектурні, ландшафтні, архітектурно-ландшафтні. Найбільшим емоційним впливом володіють архітектурно-ландшафтні візуально-комунікаційні композиції, що поєднують у собі елементи природного та антропогенного характеру.

Психологічний вплив всіх трьох типів візуально-комунікаційних композицій залежить від розташування та поєднання різних інноваційних технологій. Це може бути впровадження пристроїв, що реагують безпосередньо на людину – її присутність у тому чи іншому місці, її дії та взаємозв'язки з елементами ВКС. Такі компоненти дозволяють створити унікальне адаптоване середовище ВКС, реагуюче на запити кожного.

Принцип доцільності забезпечує проектування елементів ВКС в існуюче середовище сучасного міста, з урахуванням архітектурно-художніх особливостей.

Використання різноманітних візуальних та комунікаційних засобів дозволяє об'єднати в єдину стильову композицію цілий ряд будівель й споруд. Особливо це важливо при оснащенні пам'ятників архітектури – сполучення художніх й естетичних функцій у процесі оздоблення є однією з головних інженерно-технічних задач.

При формуванні ВКС сучасного міста доцільно ураховувати показники сприятливої зорової комфортності, ергономічні норми, композиційні особливості.

Крім того важливо пам'ятати про економічний фактор, що враховує необхідність визначення витрат певних ресурсів електроенергії на медійне оснащення міста. Він повинен враховуватись при оснащенні медійними цифровими засобами архітектурних об'єктів та комплексів.

Принцип індивідуальності відповідає за створення гармонійного ВКС, підкреслення індивідуальності його складових компонентів, розташування візуально-комунікаційних акцентів різної значимості.

Застосування інноваційних технологій повинно забезпечити неповторність та унікальність середовища сучасного міста, підкреслив його характерні риси. За допомогою виявлення ієрархії архітектурних ансамблів, антропогенних й природних елементів міського середовища, можливо додатково підкреслити значення історичних, культурних та релігійних об'єктів міста.

Для унікальних архітектурних об'єктів та комплексів важливо використання медіа технологій, що підкреслюють їх стильові особливості, дозволяють створити візуальну панораму, візуальну картину, візуальне панно, з урахуванням режиму роботи (звичайні дні, вихідні дні, свята).

Результати дослідження. При дослідженні ВКС сучасного міста найбільш важливим є специфіка його композиційного формування. Візуально-комунікаційний каркас та візуально-комунікаційна тканина в сукупності визначають особливості композиції, які обумовлені характером сприйняття візуально-комунікаційних зон.

Візуально-комунікаційний каркас чітко виявляє ієрархію композиційних осей та візуально-комунікаційних вузлів; формує «скелет» ВКС сучасного міста.

Візуально-комунікаційна тканина являє собою сукупність інформаційних елементів, візуальних засобів та об'єктів; доповнює візуально-комунікаційний каркас, формує «тіло» ВКС сучасного міста.

Детальне вивчення формування ВКС сучасного міста дозволило виявити, що:

– на макрорівні вирішує особливості існування в умовах антропогенного та природного ландшафтів;

– на мезорівні відбуваються зв'язки, сполучення та обмін інформацією різноманітного спектру складових всіх рівнів;

– на мікрорівні розв'язуються питання щодо формування ВКС окремого міського об'єкта: малої архітектурної форми, транспортної зупинки, рекламного банера, будівлі, споруди, пам'ятника архітектури, вулиці, скверу, парку, площі тощо.

Необхідно підкреслити, що ВКС є доволі специфічним об'єктом архітектурного проектування, від якого залежить стан усього середовища сучасного міста. Крім того, воно знаходиться у постійному розвитку й адаптації, від чого розробка концепції його формування повинна мати певні тимчасові параметри. Але водночас слід керуватися інноваційними принципами, які з часом можуть бути також удосконалені у своїх характеристиках (рис. 1).

Рис. 1. Схема інноваційних принципів формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста (складено автором)

Висновки. Візуально-комунікаційне середовище, як адаптивна

дигітальна система сучасного міста, постійно перебуває у динамічному розвитку. Це обумовлено процесами урбанізації та реструктуризації простору сучасного міста та появою більш досконалих нових інноваційних технологій. Але слід розуміти, що сучасне впровадження засобів та прийомів візуально-комунікаційного середовища носить доволі хаотичний характер, та несе пагубний вплив на мешканця сучасного міста. Його формування слід розглядати на макро-, мезо- і мікрорівнях, де можливо детальне вивчення кожного компоненту та візуально-комунікаційного середовища в цілому.

На підставі даного дослідження виведено та обґрунтовано п'ять інноваційних принципів формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста:

- принцип інформативності;
- принцип ієрархічної підпорядкованості;
- принцип рецептивної гармонізації;
- принцип доцільності;
- принцип індивідуальності.

Отже, підсумовуючи усе вищезгадане, можливо зробити висновок, що формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста слід здійснювати з урахуванням інноваційних принципів проектування та на основі розробленого комплексного генерального плану візуально-комунікаційного середовища

ЛІТЕРАТУРА:

1. Manovich L. The language of new media. Cambridge, MA, MIT Press, 2001. 400 p.
2. McQuire S. The media city. London. SAGE Publications of London, 2008. 228 p.
3. Mitchell W. Me++ The Cyborg Self and the Networked City. Cambridge, MA, MIT Press, 2003. 328 p.
4. Robert Venturi, Denise Scott Brown. Architecture as Signs and Systems. Cambridge, Massachusetts. Belknap Press, 2004. 264 p.
5. Yarimbas D. Experiencing city by walking: Communications elements. *ITU A/Z*, 2018. Vol. 15, No. 2. P. 19-30.

6. Вергунова Н.С., Мироненко В.П. Инновационные процессы как дискурсивный итог цифровой революции в контексте архитектуры и дизайна. *Научный вестник строительства*. 2017. Том 89 (№3). С. 5-7.
7. Глазгачев В.Л. Социально-экологическая интерпретация городской среды. М.: Наука, 1984. 180 с.
8. Голуб О.Ю., Тихонова С.В. Теория коммуникации: Учебник. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2011. 388 с.
9. Данилов С.М. Инновационная архитектура: проблемы и противоречия. (часть первая – проблемы). *Научный вестник строительства*. 2017. Том 89 (№3). С. 38-46.
10. Есаулов Г.В. Устойчивая архитектура – от принципов к стратегии развития. *Вестник ТГАСУ*. Томск, 2014. № 6. С. 9-23.
11. Лотман Ю.М. Семиосфера. Санкт-Петербург. Искусство-СПБ, 2010. 704 с.
12. Почепцов Г.Г. Коммуникативные технологии двадцатого века. М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 2002. 352 с.
13. Дубинський В.П., Несен А.А. Новітні тенденції формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста. *Научный вестник строительства*. 2018. Том 92 (№2). С. 65-69.
14. Дубинський В.П., Несен А.А. Етапи формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 416 с.

Несен А.А. ИННОВАЦИОННЫЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ВИЗУАЛЬНО-КОММУНИКАЦИОННОЙ СРЕДЫ СОВРЕМЕННОГО ГОРОДА. В статье выявлены и охарактеризованы пять инновационных принципов формирования визуально-коммуникационной среды современного города, позволяющие достичь гармонии и единства архитектурного пространства.

Ключевые слова: визуально-коммуникационная среда, современный город, инновационные принципы, инновационные технологии.

Nesen A.A. INNOVATIVE PRINCIPLES OF FORMATION OF VISUAL-COMMUNICATION ENVIRONMENT OF THE MODERN CITY. In the article identified and characterized five innovative principles of formation of visual-communication environment of the modern city, allowing to achieve harmony and unity of the architectural space.

Keywords: visual-communication environment, modern city, innovative principles, innovative technology.